

การศึกษาเจตคติต่อการเรียนรู้จากการปฏิบัติของนักศึกษาประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

A Study of Attitudes Toward Action Learning of Graduate Diploma Students in
Teaching Profession at Nakhon Pathom Rajabhat University

จิตติรัตน์ แสงเลิศอูทัย¹ อรพิน พัฒนผล² นภาพเดช บุญเชิดชู³ ชัยยุทธ มณีรัตน์⁴ จารุวรรณ นครจารุพงศ์⁵
Jittirat Saengloetuthai¹ Orapin Pattanaphon² Napadech Booncherd³ Chaikut Maneerat⁴
Jaruwan NakhonJarupong⁵

^{1,2}กลุ่มวิชาวิจัยและวัดผลการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

^{1,2}Educational Research and Measurement, Faculty of Education, Nakhon Pathom Rajabhat University

³กลุ่มวิชาพื้นฐานการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

³Foundation of Educational, Faculty of Education, Nakhon Pathom Rajabhat University

⁴สาขาวิชาพลศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

⁴Physical Education, Faculty of Education, Nakhon Pathom Rajabhat University

⁵สาขาวิชาศิลปศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

⁵Art Education, Faculty of Humanities and Social Sciences, Nakhon Pathom Rajabhat University

E-mail: sjittirat@gmail.com; โทรศัพท์มือถือ : 061-6159442

Received: 3 January 2021

Revised: 26 March 2021

Accepted: 31 March 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาเจตคติต่อการเรียนรู้จากการปฏิบัติ 2. เปรียบเทียบเจตคติต่อการเรียนรู้จากการปฏิบัติจำแนกตามเพศ และ 3. ศึกษาแนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้จากการปฏิบัติ ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) ตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเจตคติต่อการเรียนรู้จากการปฏิบัติ คือ นักศึกษาประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ปีการศึกษา 2562 จำนวน 120 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น และ 2) กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาแนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้จากการปฏิบัติ คือ นักศึกษา อาจารย์ กรรมการบริหารหลักสูตร ผู้บริหารสถานศึกษา นักวิชาการ ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ จำนวน 10 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบวัดเจตคติและแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบทีแบบเป็นอิสระจากกัน

ผลการวิจัยพบว่า 1) นักศึกษามีเจตคติทางบวกต่อการเรียนรู้จากการปฏิบัติ โดยรวมอยู่ในระดับดี 2) นักศึกษาที่มีเพศต่างกันมีเจตคติต่อการเรียนรู้จากการปฏิบัติไม่แตกต่างกันอย่างมี

นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) แนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้จากการปฏิบัติพบว่า ควรสร้างเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้จากการปฏิบัติให้กับนักศึกษา ควรใช้ตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นว่าการเรียนรู้จากการปฏิบัติสามารถนำไปใช้ได้จริง ควรมีการประชุมปรึกษาหารือเพื่อวางแผนการปฏิบัติร่วมกัน ควรจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ควรมีระบบกำกับติดตาม ประเมินผลและให้คำปรึกษา และควรส่งเสริมให้เกิดการถอดบทเรียนร่วมกัน

คำสำคัญ: เจตคติ/การเรียนรู้จากการปฏิบัติ/นักศึกษาประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู

Abstract

The purposes of this research were to 1. study students' attitudes toward action learning, 2. compare students' attitudes toward action learning according to genders, and 3) seek guidelines for supporting students' action learning. The samples were divided into 2 groups as follows: 1) 120 graduate diploma students in teaching profession at Nakhon Pathom Rajabhat University who admitted to study in the academic year 2019 were selected using stratified random sampling. 2) 10 samples used as the target group to seek guidelines for supporting action learning, consisting of graduate diploma students, diploma course lecturers, curriculum committee, school administrators, academicians in curriculum and learning management, were selected using purposive sampling. The research instruments were the attitude test and interview form. Statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, and independent t-test.

The research findings were as follows: 1) Students had a positive attitude towards action learning overall at a good level. 2) Male and female students' attitudes towards action learning were not significantly different at the .01 level. 3) Guidelines for supporting students' action learning were (1) to enhance a positive attitude towards action learning from the first time students attend the class, (2) to give a clear example reflecting how action learning could be applied in a real situation, (3) to hold a meeting for students and lecturers to make an action plan together, (4) to set up a forum for knowledge sharing, (5) to provide a system of supervision, monitoring, evaluation, and consultation for students, and (6) to encourage students to visualize the lesson learned together.

Keywords: Attitude/ Action Learning/ Graduate Diploma Students in Teaching Professional

บทนำ

แนวทางการจัดการศึกษาในปัจจุบันต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถในการเรียนรู้ พัฒนาตนเองได้ และควรส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาได้ตามธรรมชาติ มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการจัดการการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม รวมไปถึงภูมิปัญญาไทย ดังจะเห็นได้จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 (2542, หน้า 11-12) มาตรา 22 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ การพัฒนาบัณฑิตให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครูที่บัณฑิตมีจิตวิญญาณความเป็นครู มีความรู้และทักษะการสอนที่ทันสมัย ยึดมั่นในจรรยาบรรณวิชาชีพครู จัดการเรียนรู้ด้วยนวัตกรรม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเดิมมาจากการเรียนรู้คือกระบวนการที่นำไปสู่การเติบโตและเจริญงอกงาม ที่มีได้เกิดขึ้นในช่วงข้ามคืนแต่อาศัยกระบวนการบ่มเพาะพุ่มพักและฝึกฝนจนเกิดคุณลักษณะการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ มีทักษะการเรียนรู้ โดยใช้การเรียนรู้ตามสภาพจริง การสะท้อนคิดและถอดบทเรียน ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ จึงเป็นนวัตกรรมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาผ่านการพัฒนาศักยภาพผู้ครูและนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนเป็นความร่วมมือร่วมใจกันทางวิชาการของครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ร่วมมือกัน ช่วยเหลือ สนับสนุน และส่งเสริมซึ่งกันและกัน ทำให้เกิดการพัฒนายอย่างต่อเนื่อง (วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒผล. 2561, หน้า 1-2, 25-26) สอดคล้องกับไพฑูริย์ สีนลารัตน์. (2558, หน้า 11-12) กล่าวว่า การศึกษาไทยในยุค 4.0 สรุปได้ว่า ความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและวิทยาการสมัยใหม่ ทำให้โลกยุคปัจจุบันมีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว การศึกษาจึงมีส่วนสำคัญในการพัฒนาประเทศ ประกอบกับแนวคิดการพัฒนาประเทศสู่ประเทศไทย 4.0 การศึกษาจึงต้องเป็นไปในทิศทางที่มีคุณค่าต่อตัวผู้เรียนต่อสังคมและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศให้ดำรงอยู่ในสังคมโลกที่มีการแข่งขัน การศึกษาจึงควรมุ่งเน้นการปฏิบัติ การสร้างผลผลิตอย่างสร้างสรรค์

จากแนวทางการจัดการศึกษาดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการพัฒนาบัณฑิตให้มีคุณลักษณะตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและแนวทางการศึกษาของชาติจะต้องอาศัยการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถในการนำความรู้สู่การปฏิบัติได้ และรูปแบบการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับแนวทางดังกล่าว คือ การใช้กระบวนการเรียนรู้จากการปฏิบัติเป็นแนวทางในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักศึกษา แนวคิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติ เป็นแนวคิดที่ยึดการปฏิบัติกับการสร้างสรรค์ความรู้เป็นการเรียนรู้ที่รวมการสังเกตกับประสบการณ์เข้าไว้ด้วยกัน เป็นการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ มุ่งเน้นกระบวนการเรียนรู้เป็นหลักและเป็นการเรียนรู้จากกันและกันด้วยการกระทำด้วยกัน คิดและลงมือกระทำการร่วมกัน ก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ ทำให้ได้มาซึ่งทางแก้ปัญหาและความรู้ใหม่ ทั้งในสถานการณ์ที่

เกิดขึ้นจริงหรือสถานการณ์จำลอง โดยใช้การวิพากษ์วิจารณ์ การอภิปราย การพิจารณา การไตร่ตรอง การทบทวนและการสะท้อนความคิดเห็นของตนเองออกมาในสถานการณ์จริง ในการทำงาน การเรียนรู้จากการปฏิบัติเป็นกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การสนับสนุนของกลุ่มและเป็นการเรียนรู้จากปัญหาที่เกิดขึ้นจริงจากการปฏิบัติ โดยสมาชิกในกลุ่มหรือกลุ่มสามารถเรียนรู้ปัญหาและการแก้ไข ปัญหาซึ่งกันและกันและยังสามารถให้การสนับสนุนสมาชิกกลุ่มอื่นด้วย หรืออาจกล่าวได้ว่าการเรียนรู้จากการปฏิบัติเป็นกระบวนการศึกษาที่บุคคลทำงานและเรียนรู้ไปด้วยพร้อม ๆ กัน จากปัญหาที่เกิดขึ้นจริงและผลการแก้ปัญหา ซึ่งสามารถนำมาใช้ในการพัฒนาครู พัฒนาการเรียนการสอนของครู และการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อีกด้วย (สำเร็จ บุญเรืองรัตน์. 2561, หน้า 57) การเรียนรู้จากการปฏิบัติประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การวิเคราะห์และกำหนดปัญหา ที่ต้องการแก้ไขหรือพัฒนา 2) การกำหนดกลุ่มหรือทีม 3) พันธสัญญาร่วมกัน 4) การกำหนดแหล่งการเรียนรู้ 5) การวางแผนการแก้ปัญหา 6) การดำเนินการแก้ปัญหาตามแผน 7) การนำเสนอผลการเรียนรู้และข้อปฏิบัติต่อไป (Marquardt. 1999, pp. 5-8) แต่อย่างไรก็ตามการนำการเรียนรู้จากการปฏิบัติไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพตามเจตนารมณ์ของการจัดการศึกษาจะต้องคำนึงถึงเจตคติที่นักศึกษาถือต่อการเรียนรู้จากการปฏิบัติด้วย โดยเจตคติ เป็นภาวะทางจิตใจที่สื่อถึงอารมณ์ได้ทั้งทางบวกหรือแง่ลบของผู้เรียนคนหนึ่ง เจตคติ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ 1) องค์ประกอบด้านความรู้ เป็นความรู้ ความคิด และความเชื่อของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดๆ 2) องค์ประกอบด้านความรู้สึก เป็นความรู้สึก อารมณ์ ความชอบหรือไม่ชอบของบุคคล และ 3) องค์ประกอบด้านการปฏิบัติ เป็นแนวโน้มของการกระทำหรือการปฏิบัติยังไม่แสดงออกจริง (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2543, หน้า 59-60) การที่กระบวนการเรียนรู้ของบุคคลจะเป็นไปได้ดี จำเป็นต้องอาศัยเจตคติที่ดีเป็นพื้นฐานและปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดเจตคติที่ดีได้นั้น ได้แก่ ความเข้าใจ ความชื่นชอบ ความสนใจที่มีต่อวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมที่เป็นบ่อเกิด ของภาษานั้นเป็นสำคัญในเบื้องต้นเช่นกัน สอดคล้องกับที่ Kaman & Ertem (2018, pp. 148) กล่าวถึงความหมายของเจตคติ สรุปได้ว่าเจตคติ หมายถึงความรู้สึก ความคิดที่มีต่อสิ่งที่ตนเองได้เรียนรู้หรือรูปแบบการเรียนรู้ที่ตนเองถนัด ตรงตามความชอบ ซึ่งเป็นปัจจัยที่มุ่งไปสู่ประสบการณ์ทางบวกที่จะสามารถเสริมสร้างเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ในเรื่องนั้น ดังนั้นเจตคติต่อการเรียนโดยใช้กระบวนการเรียนรู้จากการปฏิบัติ หมายถึงความรู้สึก ของนักศึกษา ประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครูต่อการเรียนโดยใช้กระบวนการเรียนรู้จากการปฏิบัติวัดได้จาก 1) ความตระหนักในคุณค่าหรือประโยชน์ของการเรียนรู้จากการปฏิบัติ ได้แก่ การเห็นประโยชน์ ความจำเป็น การส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ การร่วมมือระหว่างนักศึกษาและอาจารย์ การส่งเสริมความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ การเห็นคุณค่าและความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาที่เรียน 2) ความรู้สึกอยากเรียนรู้และนำการเรียนรู้จากการปฏิบัติไปใช้ ได้แก่ อยากนำไปใช้ในการปฏิบัติงานในโรงเรียน ชอบและอยากเรียนรู้ ภูมิใจที่ได้เรียนรู้และอยากแนะนำเพื่อน มีความสุขและสนุกกับการ

เรียน เห็นความสำคัญของการปฏิบัติจริง กระตือรือร้นที่ได้เรียน และชอบเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง
3) ความพร้อมที่จะเรียนรู้จากการปฏิบัติ ได้แก่ การคิดว่าเป็นเรื่องง่าย สามารถปฏิบัติและนำไปใช้ได้
มีการเตรียมตัวก่อนการเรียนรู้ ภูมิใจและอยากนำไปปฏิบัติ มองเห็นว่าไม่ใช่เรื่องยุ่งยาก พร้อมจะ
ตอบคำถามระหว่างการเรียนรู้จากการปฏิบัติและศึกษาเกี่ยวกับการเรียนรู้จากการปฏิบัติอย่างลึกซึ้ง

ดังนั้นประเด็นปัญหาที่สำคัญที่นำไปสู่การวิจัยครั้งนี้ คือสภาพการจัดการเรียนรู้สำหรับ
นักศึกษาประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครูที่ยังคงเป็นการจัดการเรียนรู้แบบมุ่งเน้นเนื้อหา การ
อธิบายและการให้นักศึกษาได้ปฏิบัติด้วยตนเอง เรียนรู้เพียงลำพัง จึงทำให้นักศึกษาขาดการเรียนรู้
แบบฝังลึก ขาดการทำงานเป็นทีม ขาดความสนใจและการให้ความสำคัญกับการเรียนรู้จากการ
ปฏิบัติ นักศึกษายังคงรู้สึกว่าการเรียนรู้จากการปฏิบัติมีขั้นตอนที่ซับซ้อนและจะต้องมีสภาพการ
เรียนรู้ร่วมกัน ขาดความเป็นอิสระในการเรียนรู้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงเล็งเห็นว่าการพัฒนานักศึกษาให้มี
คุณลักษณะตามเจตนารมณ์ของหลักสูตรจึงควรนำกระบวนการเรียนรู้จากการปฏิบัติมาใช้ในการ
จัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู โดยผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาเจตคติต่อ
การเรียนรู้จากการปฏิบัติของนักศึกษาประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ใน
การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาเจตคติต่อการเรียนรู้จากการปฏิบัติของนักศึกษาประกาศนียบัตรบัณฑิต
วิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
2. เพื่อเปรียบเทียบเจตคติต่อการเรียนรู้จากการปฏิบัติของนักศึกษาประกาศนียบัตร
บัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐมจำแนกตามเพศ
3. เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้จากการปฏิบัติของนักศึกษาประกาศนียบัตร
บัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

ขอบเขตการวิจัย

1. ประชากรและตัวอย่าง

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดประชากรและตัวอย่าง ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

1.1 ประชากรและตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบเจตคติต่อการ
เรียนรู้จากการปฏิบัติ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักศึกษาประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครูของ
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ที่เข้าศึกษาในปีการศึกษา 2562 จำนวน 162 คน

ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักศึกษาประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครูของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ที่เข้าศึกษาในปีการศึกษา 2562 จำนวน 120 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น โดยใช้หมู่เรียนเป็นชั้นในการสุ่ม

1.2 กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้จากการปฏิบัติ

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการเรียนการสอนระดับประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู ได้แก่ นักศึกษาในหลักสูตร อาจารย์ กรรมการบริหารหลักสูตร ผู้บริหารสถานศึกษา และนักวิชาการด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ กลุ่มละ 2 คนรวมจำนวนทั้งสิ้น 10 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง โดยกลุ่มเป้าหมายที่เป็นนักศึกษาในหลักสูตรจะต้องเป็นนักศึกษาที่เข้าศึกษาในปีการศึกษา 2562 และยังคงศึกษาอยู่ ส่วนอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตร กรรมการบริหารหลักสูตร ผู้บริหารสถานศึกษา นักวิชาการด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ต้องมีประสบการณ์การปฏิบัติงานเป็นอย่างน้อย 5 ปี

2. ตัวแปรที่ศึกษา

2.1 เจตคติต่อการเรียนรู้จากการปฏิบัติของนักศึกษา

2.2 แนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้จากการปฏิบัติ

วิธีดำเนินการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยแบบวัดเจตคติต่อการเรียนรู้จากการปฏิบัติและแบบสัมภาษณ์แนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้จากการปฏิบัติ โดยเครื่องมือมีลักษณะและคุณภาพดังต่อไปนี้

1.1 แบบวัดเจตคติต่อการเรียนรู้จากการปฏิบัติ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับตามแนวคิดของลิเคิร์ท ประกอบด้วย ข้อความที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้จากการปฏิบัติ ในด้าน 1) ความตระหนักรู้ในคุณค่าหรือประโยชน์ 2) ความรู้สึกอยากเรียนรู้และนำการเรียนรู้จากการปฏิบัติไปใช้ และ 3) ความพร้อมที่จะเรียนรู้จากการปฏิบัติ ให้ผู้ตอบพิจารณาข้อความกับความรู้สึกหรือความคิดเห็นของตนเองแล้วบันทึกคำตอบแบ่งออกเป็นระดับดังนี้ 5-เห็นด้วยอย่างยิ่ง (ดีมาก) 4-เห็นด้วย (ดี) 3-ไม่แน่ใจ (ปานกลาง) 2-ไม่เห็นด้วย (ไม่ดี) 1-ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง (ไม่ดียิ่ง) โดยแบบวัดมีค่าความเที่ยงตรง (IOC: Index of Item Objective Congruence) เท่ากับ 1.00 และมีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.30-0.79 และมีค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดทั้งฉบับ เท่ากับ 0.94

1.2 แบบสัมภาษณ์แนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้จากการปฏิบัติ เป็นเครื่องมือที่ประกอบด้วยประเด็นคำถามเกี่ยวกับการส่งเสริมการเรียนรู้จากการปฏิบัติ ของนักศึกษาประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครูของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม โดยแบบสัมภาษณ์มีค่าความเที่ยงตรงอยู่ระหว่าง 0.67-1.00

การเก็บรวบรวมข้อมูล

งานวิจัยนี้เก็บรวบรวมข้อมูลจากนักศึกษาประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาวิชาชีพครู จำนวน 120 คน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ 10 คน ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

1. ชี้แจงนักศึกษากลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับการเก็บรวบรวมข้อมูล จุดมุ่งหมายของการวิจัยครั้งนี้ การนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ เพื่อให้ให้นักศึกษาเกิดความเข้าใจและตระหนักถึงการตอบแบบวัดเจตคติต่อการเรียนรู้จากการปฏิบัติ

2. ให้นักศึกษาทำแบบวัดเจตคติต่อการเรียนรู้จากการปฏิบัติอย่างอิสระ

3. ดำเนินการเก็บรวบรวมตามจำนวนที่ได้กำหนดไว้ในกรวิจัย

4. ดำเนินการนัดหมายวันเวลา สถานที่ และเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ กับผู้ให้ข้อมูลที่กำหนดไว้

5. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. ข้อมูลจากแบบวัดเจตคติต่อการเรียนรู้จากการปฏิบัติของนักศึกษาใช้การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และมีเกณฑ์ในการแปลความหมายระดับเจตคติฯ ดังนี้

4.50-5.00	หมายถึง	มีเจตคติอยู่ในระดับดีมาก
3.50-4.49	หมายถึง	มีเจตคติอยู่ในระดับดี
2.50-3.49	หมายถึง	มีเจตคติอยู่ในระดับปานกลาง
1.50-2.49	หมายถึง	มีเจตคติอยู่ในระดับต่ำ
1.00-1.49	หมายถึง	มีเจตคติอยู่ในระดับไม่ดี

2. เปรียบเทียบเจตคติต่อการเรียนรู้จากการปฏิบัติของนักศึกษาประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม โดยการทดสอบทีแบบเป็นอิสระจากกัน

3. ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาเจตคติต่อการเรียนรู้จากการปฏิบัติของนักศึกษาประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครูของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับและลำดับเจตคติต่อการเรียนรู้จากการปฏิบัติของนักศึกษา
ประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครูของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

(n=120)

รายการ	M	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1. ความตระหนักในคุณค่าหรือประโยชน์ของการเรียนรู้จากการปฏิบัติ	4.59	3.39	ดีมาก	1
2. ความรู้สึ้อยากเรียนรู้และนำการเรียนรู้จากการปฏิบัติไปใช้	4.51	0.47	ดีมาก	2
3. ความพร้อมที่จะเรียนรู้จากการปฏิบัติ	4.32	0.51	ดี	3
รวม	4.47	0.41	ดี	

จากตารางที่ 1 แสดงว่า นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาวิชาชีพครูมีเจตคติต่อการเรียนรู้จากการปฏิบัติในระดับดี ($\bar{X} = 4.47$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านความตระหนักในคุณค่าหรือประโยชน์ของการเรียนรู้จากการปฏิบัติ ($\bar{X} = 4.59$) และด้านความรู้สึ้อยากเรียน ($\bar{X} = 4.51$) อยู่ในระดับดีมาก และด้านความพร้อมที่จะเรียนรู้จากการปฏิบัติ ($\bar{X} = 4.32$) อยู่ในระดับดี ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบเจตคติต่อการเรียนรู้จากการปฏิบัติของนักศึกษาประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครูของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบเจตคติต่อการเรียนรู้จากการปฏิบัติของนักศึกษาประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครูของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม จำแนกตามเพศ

(n=120)

รายการ	เพศ	M	S.D.	t	Sig
1. ความตระหนักในคุณค่าหรือประโยชน์ของการเรียนรู้จากการปฏิบัติ	ชาย	4.68	0.35	1.62	.11
	หญิง	4.55	0.40		
2. ความรู้สึ้อยากเรียนรู้และนำการเรียนรู้จากการปฏิบัติไปใช้	ชาย	4.60	0.39	1.22	.23
	หญิง	4.48	0.50		
3. ความพร้อมที่จะเรียนรู้จากการปฏิบัติ	ชาย	4.43	0.42	1.48	.14
	หญิง	4.28	0.53		
รวม	ชาย	4.57	0.33	1.60	.11
	หญิง	4.44	0.43		

จากตารางที่ 2 แสดงว่า เจตคติต่อการเรียนรู้จากการปฏิบัติของนักศึกษาประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครูของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม จำแนกตามเพศไม่แตกต่างกันทั้งภาพรวมและรายด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. ผลการวิเคราะห์เนื้อหาจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้จากการปฏิบัติของนักศึกษาประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครูของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม พบว่ามีแนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้จากการปฏิบัติของนักศึกษา ดังนี้

3.1 สร้างเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้จากการปฏิบัติให้กับนักศึกษาประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครูตั้งแต่แรกเข้าศึกษา เนื่องจากการสร้างเจตคติที่ดีจะนำไปสู่การทำงานเป็นทีม/กลุ่ม (ตามขั้นตอนของการเรียนรู้จากการปฏิบัติ)

3.2 การจัดการเรียนรู้จากการปฏิบัติ ควรใช้ตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นว่าการเรียนรู้จากการปฏิบัติสามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติจริงได้ และควรมีการถ่ายทอดและแนะนำประสบการณ์ในสถานการณ์จริงด้วย

3.3 การประชุมปรึกษาหารือร่วมกันระหว่างอาจารย์และนักศึกษา เพื่อวางแผนการจัดการเรียนรู้จากการปฏิบัติ

3.4 จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากการปฏิบัติร่วมกัน เพื่อให้อาจารย์และนักศึกษาได้มีโอกาสแสดงผลงาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้และประสบการณ์ร่วมกัน เพื่อสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้จากการปฏิบัติ

3.5 มีระบบกำกับติดตาม ประเมินผลและให้คำปรึกษาการเรียนรู้จากการปฏิบัติ โดยใช้ระบบพี่เลี้ยงและการให้คำปรึกษาอย่างต่อเนื่อง

3.6 ส่งเสริมให้เกิดการถอดบทเรียน เพื่อสร้างองค์ความรู้จากการปฏิบัติและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งนำองค์ความรู้ที่ได้จากการถอดบทเรียนไปปรับปรุงแก้ไข

สรุปผลการวิจัย

1. นักศึกษามีเจตคติต่อการเรียนรู้จากการปฏิบัติ โดยรวมอยู่ในระดับดี เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นักศึกษาประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครูมีเจตคติต่อการเรียนรู้จากการปฏิบัติ ในระดับดีมาก 2 ด้าน ดี 1 ด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านความตระหนักในคุณค่าหรือประโยชน์ของการเรียนรู้จากการปฏิบัติ ด้านความรู้สึกลอยการเรียนรู้และนำการเรียนรู้จากการปฏิบัติไปใช้ และด้านความพร้อมที่จะเรียนรู้จากการปฏิบัติ

2. นักศึกษาที่มีเพศต่างกันมีเจตคติต่อการเรียนรู้จากการปฏิบัติไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. แนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้จากการปฏิบัติของนักศึกษาพบว่า ควรสร้างเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้จากการปฏิบัติให้กับนักศึกษาตั้งแต่แรกเข้าศึกษา ควรใช้ตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นว่าการเรียนรู้จากการปฏิบัติสามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติจริงได้ ควรมีการประชุมปรึกษาหารือร่วมกันระหว่างผู้สอนและนักศึกษาเพื่อวางแผนการปฏิบัติร่วมกัน ควรจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากการปฏิบัติร่วมกัน ควรมีระบบกำกับติดตาม ประเมินผลและให้คำปรึกษาการเรียนรู้จากการปฏิบัติ ควรส่งเสริมให้เกิดการถอดบทเรียนร่วมกัน

อภิปรายผลการวิจัย

1. นักศึกษาประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มีเจตคติต่อการเรียนรู้จากการปฏิบัติโดยรวมอยู่ในระดับดี เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นักศึกษาประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครูมีเจตคติต่อการเรียนรู้จากการปฏิบัติ ในระดับดีมาก ด้านที่ 1 ด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านความตระหนักในคุณค่าหรือประโยชน์ของการเรียนรู้จากการปฏิบัติ ด้านความรู้สึกรักการเรียนรู้และนำการเรียนรู้จากการปฏิบัติไปใช้ และด้านความพร้อมที่จะเรียนรู้จากการปฏิบัติ ทั้งนี้เพราะการเรียนรู้จากการปฏิบัติเป็นการเรียนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีการเรียนรู้ร่วมกันได้ทำงานและเรียนรู้ไปพร้อมกัน จากประสบการณ์จริงที่เกิดขึ้น นอกจากนี้การเรียนรู้จากการปฏิบัติยังเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนนำประสบการณ์เดิมที่มีอยู่มาบูรณาการกับองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้น อย่างเป็นระบบและนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ จึงทำให้นักศึกษาเกิดเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้จากการปฏิบัติ ดังที่ Belli (2018, pp. 103-104) ได้กล่าวถึงเจตคติ สรุปได้ว่าเจตคติเป็นสื่อถึงอารมณ์ได้ทั้งทางบวกหรือแง่ลบของจิตใจของนักศึกษา และได้แสดงความเห็นไว้ว่า การที่กระบวนการเรียนรู้ของบุคคลจะเป็นไปได้ดี จำเป็นต้องอาศัยเจตคติที่ดีเป็นพื้นฐาน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Geeraerts, Vanhoof & Van den Bossche (2016, pp. 150-161) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการรับรู้ของครูที่มีต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ผลการวิจัยพบว่า 1) ความรู้ ทักษะและเจตคติของครูมีผลต่อการรับรู้หรือการเผยแพร่ข้อมูลซึ่งกันและกัน 2) การร่วมงาน ประสานงานกันในการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างช่วงวัยปรากฏขึ้นภายในกลุ่มครู ดังนั้นเจตคติทางบวกต่อการเรียนรู้จากการปฏิบัติจึงส่งผลต่อการเรียนรู้ของนักศึกษาประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู

2. นักศึกษาที่มีเพศต่างกันมีเจตคติต่อการเรียนรู้จากการปฏิบัติไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้เพราะนักศึกษาประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครูเป็นนักศึกษาที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนอยู่แล้ว และได้ปฏิบัติจริงในสถานศึกษาทั้งด้านการจัดการเรียนรู้และการทำงานภายในโรงเรียนอยู่แล้ว จึงทำให้นักศึกษาที่มีเพศต่างกันมีเจตคติต่อการเรียนรู้จากการปฏิบัติไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Azizinezhad, Hashemi & Darvish (2013, pp. 134-137) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติความสามารถในการจัดการเรียนรู้และลักษณะของชั้นเรียน (ขนาดใหญ่และขนาดเล็ก) ของครูสอนภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศ (EFL) ผลการวิจัย พบว่า เจตคติของครูเพศชายกับเพศหญิง เจตคติของครูวิชาชีพและครูที่ไม่ใช่ครูวิชาชีพมีการการเรียนรู้จากการปฏิบัติการใช้เทคนิคการจัดการจัดเรียนรู้ในชั้นเรียนที่ไม่แตกต่างกัน และเจตคติ ความสามารถในการจัดการเรียนรู้และลักษณะของชั้นเรียนมีความสัมพันธ์กัน และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Metin, Acisli & Kolomuc (2012, pp. 2004-2008) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องเจตคติของครูในช่วงชั้นประถมศึกษาต่อการสอนวิทยาศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่าครูที่มีเพศ ระดับผลการเรียนและประเภทสถานศึกษาต่างกันมีเจตคติต่อการสอนวิทยาศาสตร์ไม่มีความแตกต่างกัน และสอดคล้องกับผลการวิจัยของนววิช นวชีวินมัย และคณะ

(2560, หน้า 53-66) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาเจตคติต่อวิชาชีพครูของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครูที่มีเพศต่างกันมีเจตคติต่อวิชาชีพครูไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. แนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้จากการปฏิบัติของนักศึกษาประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู พบว่า ควรสร้างเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้จากการปฏิบัติให้กับนักศึกษาตั้งแต่แรกเข้าศึกษา ควรใช้ตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นว่าการเรียนรู้จากการปฏิบัติสามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติจริงได้ ควรมีการประชุมปรึกษาหารือร่วมกันระหว่างอาจารย์และนักศึกษาเพื่อวางแผนการปฏิบัติร่วมกัน ควรจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากการปฏิบัติร่วมกัน ควรมีระบบกำกับติดตาม ประเมินผลและให้คำปรึกษาการเรียนรู้จากการปฏิบัติ ควรส่งเสริมให้เกิดการถอดบทเรียนร่วมกัน เนื่องจากหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครูเป็นหลักสูตรที่จัดการเรียนสอนในวันเสาร์-อาทิตย์ เท่านั้น ทำให้นักศึกษามีเวลาที่อยู่นอกมหาวิทยาลัยค่อนข้างน้อย การส่งเสริมการเรียนรู้จากการปฏิบัติจึงต้องสร้างเจตคติที่ดีตั้งแต่แรกเข้า มีการวางแผนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างอาจารย์กับศิษย์และการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย มีการติดตามและประเมินผลการเรียนอย่างต่อเนื่องเพื่อเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีและเป็นกระชับเวลาที่มีการจัดการเรียนรู้ในช่วงวันเสาร์-อาทิตย์เท่านั้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของ กมลพร อ่วมเพ็ง (2560, หน้า 152-161) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก กลุ่มจังหวัดภาคกลางปริมณฑล ตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้จากการปฏิบัติ และการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ประกอบด้วย 5 แนวทางดังนี้ 1) พัฒนาครูเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน โดยเน้นผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ ด้านความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดวิจารณ์ อดทน อภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและแก้ปัญหาของผู้เรียน 2) พัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครูในกระบวนการเรียนรู้จากการปฏิบัติโดยเน้นการสะท้อนคิดเกี่ยวกับการยกระดับคุณภาพผู้เรียนด้านผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน 3) พัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครูในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยเน้นการจัดประสบการณ์ตรงให้แก่ผู้เรียนเกี่ยวกับการยกระดับคุณภาพผู้เรียนด้านผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน 4) ปรับปรุงการประเมินผลการพัฒนาครูโดยเน้นการประเมินผล 3 ลักษณะ 5) ปรับปรุงการนำแผนพัฒนาครูไปปฏิบัติโดยเน้นการพัฒนาครูเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการในด้านการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ทำงานเป็นกลุ่มอย่างหลากหลาย ร่วมมือร่วมพลังเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนด้านผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากผลการวิจัยที่พบว่านักศึกษามีเจตคติต่อการเรียนรู้จากการปฏิบัติในระดับดีมากนั้น ในการนำวิธีการจัดการเรียนรู้จากการปฏิบัติไปใช้ อาจารย์ผู้สอนควรจะต้องสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางการจัดการเรียนรู้ให้นักศึกษาก่อนใช้วิธีการจัดการเรียนรู้จากการปฏิบัติ
2. หลักสูตรควรส่งเสริมให้มีการนำแนวทางในการจัดการเรียนรู้จากการปฏิบัติไปใช้ โดยส่งเสริมให้อาจารย์ผู้สอนนำแนวทางการจัดการเรียนรู้จากการปฏิบัติ และร่วมกันวางแผนการจัดการเรียนรู้ ติดตามการจัดการเรียนรู้ และร่วมกันประเมินผลการจัดการเรียนรู้จากการปฏิบัติ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการเรียนรู้จากการปฏิบัติ ทั้งด้าน ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลลัพธ์และผลกระทบ
2. ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพทั้งในระดับปริญญาตรีและระดับประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู
3. ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการวัดและการประเมินผลการเรียนรู้จากการปฏิบัติทั้งการประเมินตามสภาพจริงและการประเมินผ่านแฟ้มผลงาน

เอกสารอ้างอิง

- กมลพร อ่วมเพ็ง. (2560). **แนวทางการพัฒนาครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก กลุ่มจังหวัดภาคกลางปริมณฑล ตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้จากการปฏิบัติและการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ.
- นววิช นวชีวินมัย และคณะ. (2560). การศึกษาเจตคติต่อวิชาชีพครูของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม. **วารสารวิจัยและพัฒนาหลักสูตร**, 7(1), 53-66.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542. (2542). **ราชกิจจานุเบกษา** (เล่มที่ 116). ตอนที่ 74 ก (19 สิงหาคม 2542).
- ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2558). **ปฏิรูปการเรียนรู้: ปฏิรูปการศึกษากลับทางจากล่างขึ้นบน**. กรุงเทพฯ: พี.เอ. สีฟวิ่ง.
- ล้วน สายยศ, และ อังคณา สายยศ. (2543). **การวัดด้านจิตพิสัย**. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนา. (2561). **ขอบฟ้าใหม่แห่งการเรียนรู้สู่การสร้างสรรค์อนาคต**. กรุงเทพฯ: จรัสสินทวงศ์การพิมพ์.
- สำเร็จ บุญเรืองรัตน์ . (2558). การเรียนรู้จากการปฏิบัติ. **สารานุกรมศึกษาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ**, 49, 57-59.
- Azizinezhad, M., Hashemi, M. & Darvishi, S. (2013). Relationship between EFL teachers' attitudes, teaching techniques and classroom (large and small). **Procedia Social and Behavioral Sciences**, 93, 134-137.
- Belli, S. A. (2018). A study on ELT students' cultural awareness and attitudes towards incorporation of target culture into language instruction. **Journal of Language and Linguistic Studies**, 14(1), 102-124.
- Geeraerts, K., Vanhoof, J. & Van den Bossche, P. (2016). Teachers' perceptions of intergenerational knowledge flows. **Teaching and teacher education**, 56, 150-161.
- Kaman, S. & Ertem, I. S. (2018). The effect of digital texts on primary students' comprehension, fluency, and attitude. **Eurasian Journal of Educational Research**, 76, 147-164.
- Marquardt, M. J. (1999). **Action learning in action: Transforming problems and people for world-class organizational learning**. Palo Alto: Dares-Black Publishing
- Metin, M., Acisli, S. & Kolomuc, A. (2012). Attitude of elementary prospective teachers towards science teaching. **Procedia Social and Behavioral Sciences**, 46, 2004-2008.